आर्वी तालुक्यातील सोरटा ग्रामदान झाले

साम्ययोग · दैनिक पुरवणी

विनोबा-वार्ता

मासिक वर्गणी १.५० न. पै.

अंक : ५९] सेवाग्राम, शुक्रवार ता. १५ मे १९६४ [मूल्य ५ न. पै.

आर्वी तालुकादानाच्या गुरुकिल्लीने भारतदानाचे कुलुप उघडा

आर्वी तालुक्यातील सोरटा गाव हे विनोबाच्या पडावाचे पहिलेच गाव होते. सकाळी साडेपाच वाजता विनोबांनी सोरटयाच्या शिवेत प्रवेश केला. गावचे लोक ज्ञानबा–तुकाराम असा घोष करीत दिंड्या पताका घेऊन स्वागतासाठी आले होते. वर्धा जिल्हा विनोबा स्वागत समितीचे अध्यक्ष श्री. नानाजी कदम, आर्वी ब्लॉक पंचायत समितीचे अध्यक्ष श्री. शिवकुमार पांडे आर्वी तालुक्याचे प्रमुख कार्यकर्ते श्री. बाबाराव झाडे. इ. मंडळी स्वागतासाठी आली होती.

सोरटयाला ग्रामाभिमुख खादीचे केंद्रहि सुरू झालेले आहे. श्री. निकम हे कार्यकर्ते त्या केंद्रात काम करीत आहेत. आज आर्वी तालुक्याच्या प्रवेशाचा प्रथम दिवस असल्यामुळे विनोबाजींनी आर्वी तालुक्याच्या जनतेला तालुकादानाचे आवाहन केले. आर्वी तालुक्याने दिलेल्या महान सेवकाच्या स्व. जाजूजी ह्यांच्या स्मरणाने विनोबा गद्‌गद् झाले. विनोबांनी खालील प्रवचन सकाळच्या स्वागत समारंभाच्या सभेत दिले. —सं.

मैत्रीचा संदेश

आज सकाळी येथे आल्यावर आपण माझे ग्यानबा तुकाराम (स्मरणाने विनोबांना गहिवरून आले.) भजनाने स्वागत केले. ग्यानबा आणि तुकाराम ह्यांच्यामध्ये साडेतीनशे वर्षांचे अंतर होते, आणि आता तुकारामाला होऊन तीनशे वर्षे लोटली आहेत. असा साडेसहाशे वर्षांचा इतिहास ह्या दोन नांवात साठविलेला आहे. (एक मिनिट स्तब्धता)

ज्ञानदेव महाराजांनी व तुकारामांनी समाजाला एकच संदेश दिला—मैत्रीचा संदेश दिला.

'भूता परस्परे जडो मैत्र जीवाचे'

ज्ञानदेवांनी प्रार्थना केली की भूतमात्रात परस्पर मैत्री राहावी. मैत्री जीवाभावाची असावी. जसा जिव्हाळा आपल्याला स्वतःबद्दल वाटतो तसाच इतरा विषयी वाटला पाहिजे. अशा तऱ्हेच्या मैत्रीची कल्पना ज्ञानदेव महाराजांनी केली आहे.

ज्ञानदेवांनी एका ठिकाणी लिहून ठेवले आहे—

मैत्रेचि वैरी मरे

तरी वायाची का बांधावी कट्यारे ।

मैत्रीनेच वैरी मरणार असेल तर तलवार कशाला हवी.

रोग जाय दूध साखरे

तरी कडूलिंब का पिआवा ।

जर रोग दूध साखर पिऊन जातो तर लिंबाचा कडू रस कशाला घ्यावा ? तेव्हा मैत्रीच्या साधनानेच सर्व वैरी मारावे.

हीच गोष्ट तुकाराम महाराजांनी निराळ्या शब्दांत सांगितली.

चित्त शुद्ध तरी शत्रू मित्र होती ।

आमची यात्रा तेरा वर्षापासून चालली आहे. मैत्रीच्या मार्गाने जाण्याचा आमचा हा नम्र प्रयत्न आहे. सबंध गाव कुटुंब बनावे, मैत्रीने असावे, परस्पर भांडणे नसावीत, सर्वांनी सर्वांच्या दुःखात सहभागी व्हावे, कोणाला एकट्याला दुःख सोसावे लागू नये; हे आम्ही सांगत फिरत आहोत.

भक्त हा ईश्वराचे मूर्तरुप

तुम्ही ह्या गावात ज्ञानदेव तुकारामाची आठवण करून दिली त्याबद्दल मी आपला अत्यंत आभारी आहे. मी त्यांच्याच दुधावर पोसलो गेलो आहे. (स्मरणाने पुन्हा अश्रु . . .) त्यांच्या ग्रंथांची असंख्य पारायणे मला घडली असतील. तेव्हा तुम्ही हा जो मंत्र उच्चारला तो गावोगाव पसरो. ज्ञानदेव काय किंवा तुकाराम काय, माणसे झालेली आहेत ? परमेश्वराच्याच जागी त्यांचे नांव आलेले आहे. जी शक्ति परमेश्वरात असते त्यापेक्षा जास्त त्याच्या भक्तात असते. भगवंताची शक्ति गुप्त असते. भक्तात ती प्रगट झालेली असते. ईश्वर अव्यक्त भक्त व्यक्त मूर्ति आम्ही देहधारी आहोत. तेव्हा आम्हाला देवाचे सदेह दर्शन होणार नाही. संत हे माझे रूपडी असे ज्ञानेश्वरीत म्हटले आहे. संत ईश्वराचे रूपच आहे, त्यांचे नाव गावोगाव पसरू दे. प्रत्येक गाव त्यांचे बनू दे. संताचे गाव कसे असते ? संताच्या गावी प्रेमाचा सुकाळ ।

ग्रामस्वराज्यातून रामराज्य

प्रत्येक गावात रामराज्य व्हावे.

रामराजा, रामप्रजा

लोक पाळ एकचि सकळ

दुजे नाही ।

राम राजा, राम प्रजा, अधिकारी वर्ग तोहि राममय असतो. प्रजा राममय असते. आणि

मंगलावाचूनि उमटेना वाणी ।

अखंड खाणी प्रेमराशी

ग्रामराज्य स्थापन झाले म्हणजे मग रामराज्य येईल. ग्रामराज्यातला ग काढला की झाले रामराज्य म्हणजे आम्ही कोणी तरी आहोत. आम्ही अमके अमके केले हा गर्व सुटला म्हणजे रामराज्य होणार.

मला पूर्ण तालुका दान हवा

येथे भूदान पुष्कळ झाले. येथे ग्रामदानेहि अधिक व्हावी अशी कार्यकर्त्यांची अपेक्षा आहे. पण मी तर म्हणतो प्रत्येक गाव ग्रामराज्य व्हाव.

पूरा प्रभू आराधिया

पूरा जाका नाव

नानक पूरा पाया

पुरे के गुण गाव

आम्ही पूर्णाचेच आराधन करतो. कोणी म्हणतात शंभर गावे ह्या तहसिलीतून मिळाली कोणी म्हणतात सहावा हिस्सा गावे महाराष्ट्रातून ग्रामदाने मिळावी. पण ईश्वराचे दर्शन का अर्धवट घ्यायचे असते. मुलाला आई अर्धवट दिसत का ? आम्ही पुर्णाचे गुणगान गात असतो. काही कारण नाही की सुलभ ग्रामदान सर्व गावे का होऊ नयेत. त्यात सर्वांनाच लाभ. देणारांना व घेणारांनाहि. ग्रामसभा जबाबदारी उचलील. गावात कोणीहि बेकार किंवा गरीब राहणार नाही. गावात खादी होईल. गावातील भांडणे गावात मिटतील. कोर्टात नाही. आणि मंगलाशिवाय वाणी उमटणार नाही. हे असे का होऊ नये ह्याचे कोणी कारण सांगेल का ?

तालुक्यातील सर्वांनी शक्ति लावावी

म्हणून मी तरी अभद्र का बोलू ? हा सर्वच तालुका ग्रामदान का होऊ नये ? लहानसाच हा जिल्हाहि आहे. आणि हा तालुका पण लहानसाच आहे. सर्वांनी पराक्रम केला तर हे का होणार नाही ? पक्षातले असो किंवा पक्षाबाहेरचे असो शिक्षक, ब्लॉक डेव्हलपमेंट ऑफिसर, त्याशिवाय कॉंग्रेस, समाजवादी, गुरुदेव सेवामंडळ सर्वांनी हे काम घ्यावे. लोकशाही समाजवादाचा शब्द उच्चारला. गावोगाव ग्रामदान झाले तर लोकशाही समाजवाद येणार, पी. एस. पी. वाले म्हणतात बाबा आमचेच काम करतात. मी कबूल करतो. तुम्ही सर्वांनी ठरविले तर हा तालुका दान होऊ शकतो.

भक्तहृदय व सत्य-निष्ट जाजूजी

आपल्या तालुक्यात जाजूजी हे फार मोठे गृहस्थ होऊन गेले. त्यांचे केवळ भक्तहृदयच होते. ते पूर्ण सत्यनिष्ठ होते त्यांच्या ठिकाणची सत्यनिष्ठा अद्‌भुत होती. आपला लहान सहान शब्द वाया जाऊ नये ह्यासाठी ते जपत असत. ते आज असते तर त्यांनी काय केले असते हे सांगायची गरज नाही. संपत्तिदानाचे आंदोलन त्यांनी चालविले त्यांना आजार असतांना जयपूरच्या दवाखान्यात स्पेशलवार्डमध्ये ठेवण्यात आले. मोठ्या माणसांना स्पेशलवार्डात ठेवत असतात (विनोबांना पुन्हा गहिवरून आले.) जाजूजी रडू लागले. आसपासच्या लोकांना समजेना की जाजूजी रडतात का ? (पुन्हा स्तब्धता. . . .) तेव्हा जाजूजींनी सांगितले ज्या जनरल वार्डमध्ये सर्वसामान्य रोगी राहतात त्या गरीब लोकात तुम्ही मला का ठेवले नाही ? शेवटी त्यांच्या भावना पाहून त्यांना स्पेशल वार्डमधून हालवावे लागले. व जनरल वार्डमध्ये ठेवावे लागले. त्यानंतरच ते शांत झाले. (पुन्हा विनोबांचे हृदय भरून आले) इतके ते गरीबांचे पक्षपाती होते. १९३१ साली मी त्यांना पाहिले. वर्ध्याला प्रथम आलो तेव्हा व शेवटी भूदान संपत्तिदान करीपर्यंत ३५ वर्षे त्यांचा माझा संबंध होता. अतिपरिचयावज्ञा होते म्हणतात. पण पहिल्या दिवशी मला त्यांच्याबाबत जो आदर वाटला तो वाढतच गेला. येवढा सत्पुरुष ज्या तालुक्यात होऊन गेला, गुरुदेव सेवा मंडळ, कॉंग्रेस, रचनात्मक संस्था, कार्यकर्ते, पटवारी गावा गावातील लोक कामाला लागतील तर फार मोठे काम होऊ शकेल.

भारतदानासाठी कारण बना

मी जाहीर केले आहे की काम होत असेल तर मी अधिकवेळ देण्यास तयार आहे. जर तुम्ही प्रत्येक गाव ग्रामदान कराल तर त्याचा परिणाम वर्धा तालुक्यावर होईल व नंतर हिंगनघाट तालुक्यावर होईल. व हा जिल्हा झाला तर त्याचा परिणाम भारतावर होईल. तुम्ही काम केले तर तुमच्या तालुक्याचे काम होईल. असा प्रेमाचा माझा आपणास संदेश आहे.

तुकाराम ज्ञानदेवाचे नांव तुम्ही मला ऐकविले. जाजूजींचे स्मरण झाले. तुम्ही सर्व गावे ग्रामदान करा. तुकारामाने म्हटले आहे 'धन्य देहू गाव' तसे प्रत्येक गाव होऊ दे.

सोरटा

११–५–६४

---

www.vinoba.in

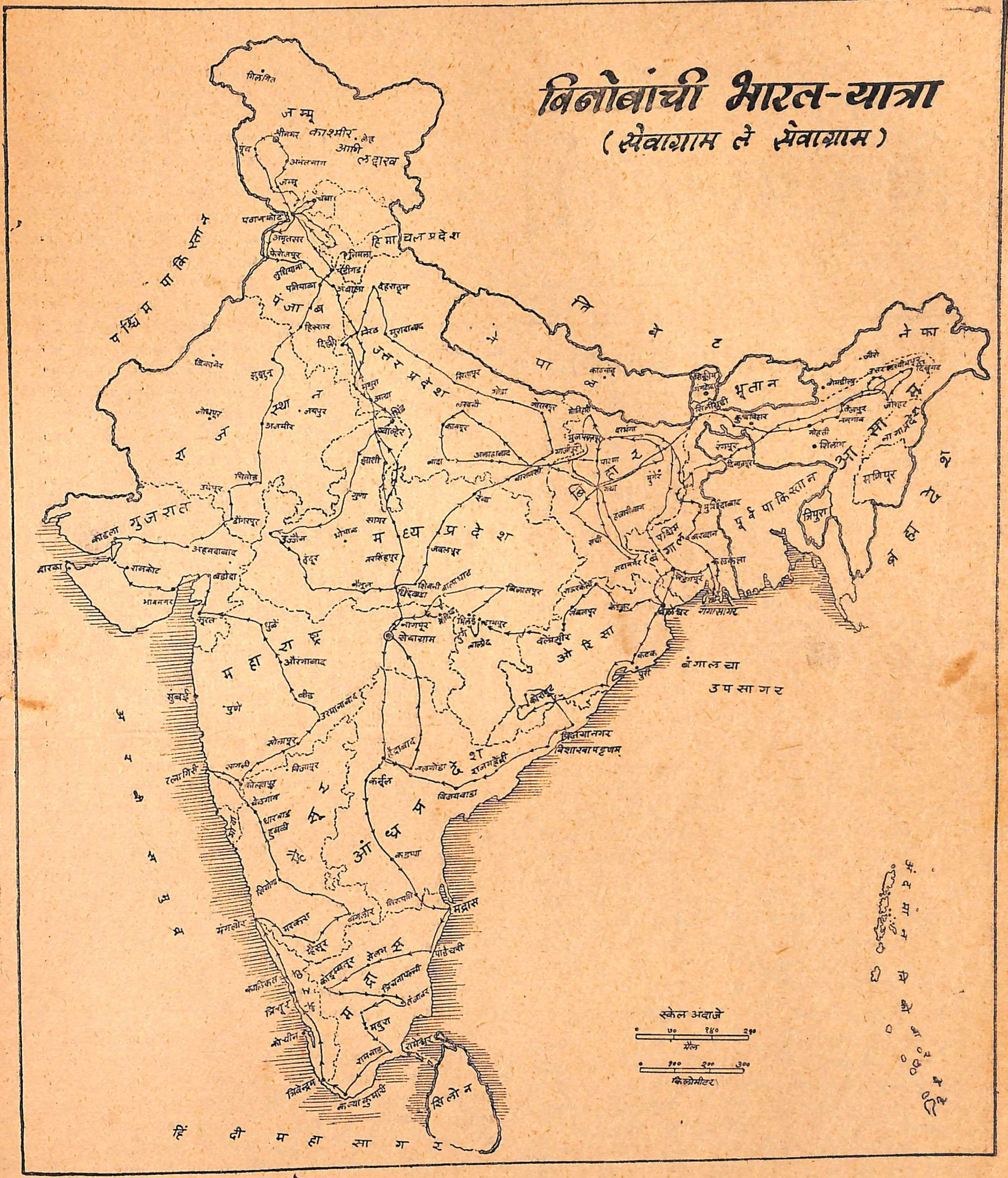

विनोबाजींच्या पदयात्रेची फलश्रुती

आज तेरा वर्षापासून आचार्य विनोबाजींनी पदयात्रा सेवाग्रामहून सुरू केली होती. त्यात त्यांनी जे कार्य केले ते खालील प्रमाणे—पदयात्रा (भारत व पाकिस्तान) ४०,००० मैल, भूमिदान प्राप्ति ४१,८८,११७ एकर, भूमिदात्यांची संख्या ५,६२,२०९, भूमि वितरण १०,५७,९०३ एकर, ग्रामदान प्राप्ति ६४१२, शांति सैनिक ६६२४, सर्वोदय साहित्य विक्री रु. २,९३,०००.

साहित्य निर्माण—१. गुरुबोधाचे संपादन २. नामघोषासार ३. गीताई-चिंतनिका ४. रुहउलकुरान ५. भागवत धर्मसार ६. धम्मपद ७. जपुजी (सिखधर्म) ८. रामदासाची भजने ९. साम्यसूत्रे १०. दीक्षा ११. शिक्षण विचार १२. आत्मज्ञान १३. साहित्यिकांशी हितगुज १४. स्त्री शक्ति १५. गीताप्रवचनाचा अनुवाद (१७ भाषामध्ये).

संपादक : श्री. गोपाळराव काळे, श्री. वसंतराव बोंबटकर,
प्रकाशक : श्री. वसंतराव बोंबटकर
मुद्रक : श्री. मधूकर अ. साहुरकर, नई तालीम मुद्रणालय, सेवाग्राम.
स्वामित्व : महाराष्ट्र सर्वोदय मंडळ, मुंबई.

साम्ययोग । दैनिक पुरवणी ता. १५-५-६४ अं. ५९ र. नं. एन्. २९५
विनोबा वार्ता, सेवाग्राम जि. वर्धा (महाराष्ट्र राज्य)
श्री. ________________

www.vinoba.in